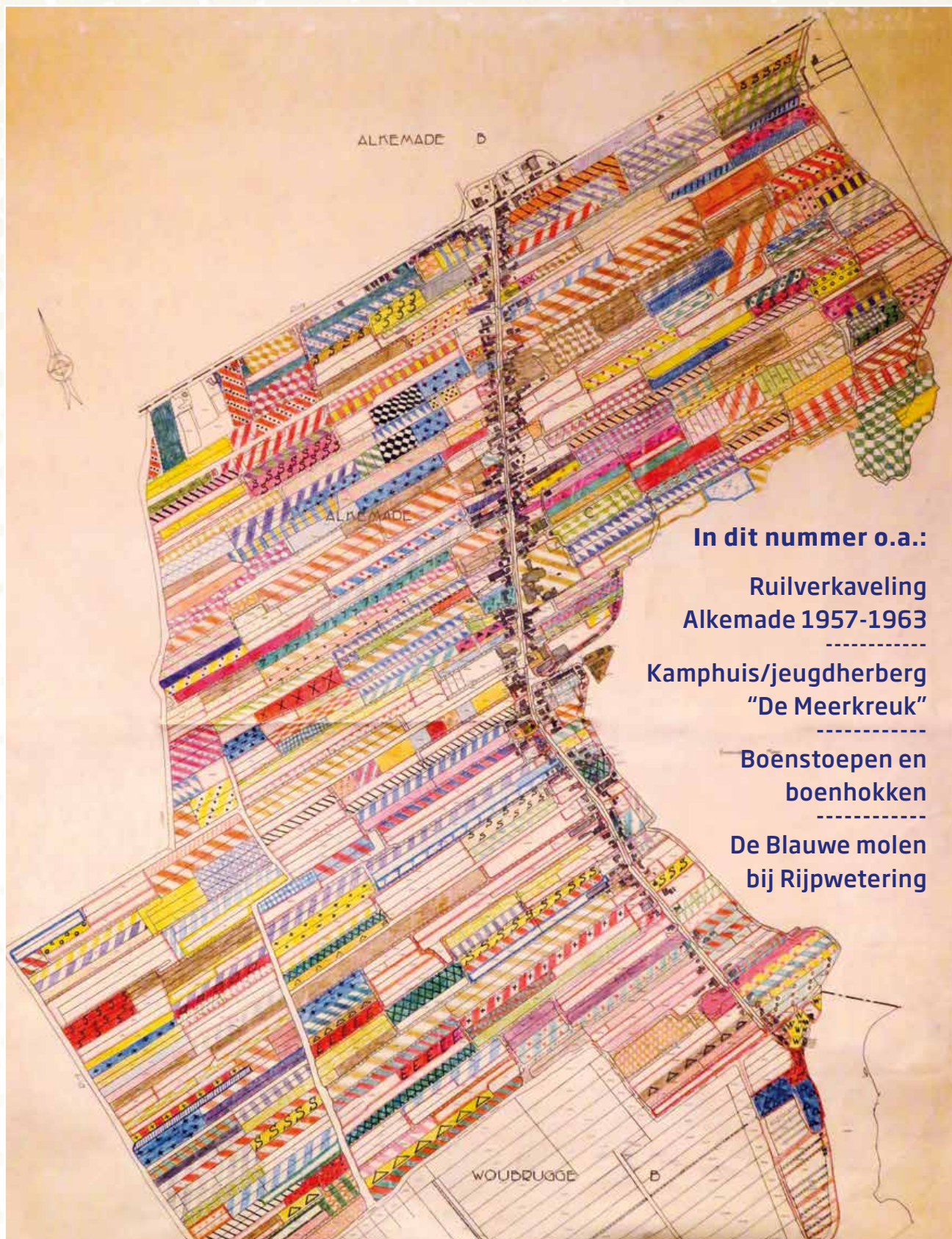

Alkmadders

NUMMER 135 - JAARGANG 34 - SEPTEMBER 2016
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

**Ruilverkaveling
Alkemade 1957-1963**

**Kamphuis/jeugdherberg
"De Meerkreuk"**

**Boenstoepen en
boenhokken**

**De Blauwe molen
bij Rijpwetering**

De spreiding van de vele tuinderspercelen in Roelofarendsveen ten tijde van de Ruilverkaveling.

34e jaargang, september 2016, nummer 135
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Sjaak Bouwmeester
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen

Mw. A. van Wieringen, secretaris (071-5018326),
info@stichtingoudalkemade.nl

Donateurschap

De minimumdonatie bedraagt € 15,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL06 RABO 0301 1099 66
of NL09 INGB 0005 4356 41 van Stichting
Oud Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders
kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur

Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
Uitnodiging donateursavond 7 oktober 2016	3
Ruilverkaveling Alkemade 1957-1963 deel 2	4
De Oud Alkemade Museumkwis	7
Boenstoepen en boenhokken	8
H. Bavokerk Oud Ade krijgt Oud-Alkemadeprijs 2016	11
Kamphuis/jeugdherberg 'De Meerkreuk'	12
De klomp van Rasse naar het museum	14
De Blauwe molen in Rijpwetering	16
Gouden jubileum Veense 'anmeaarprosser'	18
Een medewerker in beeld	19
Schenken	20

Van het bestuur

Beste donateurs,

Na een drukke voorbereidingstijd is ons museum sinds 4 september weer open met een uitgebreide tentoonstelling over de 'Ruilverkaveling in Alkemade in de jaren 1957-1963'.

Er is door onze medewerkers hard gewerkt om er weer wat moois van te maken en dat is zeker gelukt. We hebben veel gebruiksvoorwerpen uit die tijd kunnen opstellen, waaronder een lorrie waarmee grond werd vervoerd door de polder om de bovenste teeltlaag op de gedempte sloten aan te brengen. Door de ruilverkaveling is heel veel verbeterd voor een groot aantal bedrijven en hun gezinnen. Daar kunnen wij met deze tentoonstelling u het nodige van laten zien. Zo zijn er foto's, plankarten en gereedschappen uit die tijd te bewonderen. Voor velen van u moet dit toch weer een goede gelegenheid zijn om ons gauw te bezoeken en terug te kijken op deze belangrijke periode uit onze lokale geschiedenis.

Nieuwe thema's

Dit brengt mij gelijk bij de volgende vraag: als u een leuk thema weet voor een tentoonstelling, dan willen we dat graag weten. Het zou mooi zijn om over alle dorpen van de voormalige gemeente Alkemade eens een tentoonstelling te organiseren.

Oud Alkemade Museumkwis

Verder in dit blad leest u meer over de nieuwe activiteit die we in ons museum gaan organiseren. Het is zeker de moeite waard om dit een keer mee te maken met uw familie of vriendenclub. Er komen veel herkenbare onderwerpen uit alle dorpen aan de orde alsmede de nodige anekdotes.

Lex van der Zwet, voorzitter

Eén van de kwekers die naar de Googerpolder waren verhuisd om daar een nieuw bedrijf te starten was Koos Bakker. Aan hem was de eer om de tentoonstelling over de ruilverkaveling te openen door het lossen van de laatste lorrie grond.

Beste lezer,

Na de rustige zomermaanden staat er weer een nieuw seizoen voor de deur van de Stichting Oud Alkemade. Over de nieuwe tentoonstelling en de andere activiteiten die worden georganiseerd, kunt u in deze Alkmadders weer het nodige lezen. Vergeten relikwieën uit het landschap van oud Alkemade hebben natuurlijk altijd onze belangstelling. Deze keer heeft Agnes Turk de camera gericht op boenstoepen en boenhokken – of delen die daarvan zijn overgebleven – die vaak bij (oude) huizen en boerderijen te vinden zijn. Samen met foto's uit ons archief hebben we daar een mooie reportage over samengesteld. Andere beeldbepalende elementen waar we in dit nummer aan-

dacht aan besteden zijn de Blauwe molen bij Rijpwetering, de voormalige jeugdherberg "De Meerkreuk" in Oude Wetering en de vroegere kruidenierswinkel van Ras Akerboom uit Roelofarendsveen. Wie kent niet de bekende klomp die aan de gevel hing? Hij is nu in ons museum te bewonderen.

Al met al is het weer een heel gevarieerd nummer geworden. Wij wensen u veel leesplezier en als u wilt reageren, stuur dan een mailtje naar alkmadders@ziggo.nl of schiet een van ons aan in het museum Oud Alkemade.

José van der Meer, eindredacteur

Oorlogsmedaille ontvangen

Aan het eind van het artikel over lanskier Hendrik van Klink in de Alkmadders van juni 2016 hebben we gevraagd wie er mogelijk nog militaire medailles op zolder had liggen.

De oproep leverde via T. van der Geest-Wesselman uit Oud Ade een **Mobilisatiekruis 1914-1918** op die van haar opa, C. de Jong, geweest is. De medaille werd door het Nationaal Comité Herdenking Mobilisatie 1914 op 1 augustus 1924 ingesteld. De bijbehorende legerorder vermeldt o.a.: "Allen die in de periode augustus 1914-november 1918 enigerlei militaire dienst bij de weermacht te land of ter zee hier ten lande of in de Overzeesche Gewesten hebben vervuld, zullen gerechtigd zijn, het herinneringskruis te dragen."

Edelsmid Jacco Kolijn, die op de taxatiedag van 3 juli in ons museum aanwezig was, kon aan het ingeslagen merk zien dat de medaille geslagen was door Van Kempen & Begeer in Vooreschoten. De eenvoudigste uitvoering was te koop voor f 0,46. Op internet 'doet' de medaille nu € 25,-.

Lief en leed aan de Hanepoel

Het boek 'Lief en leed aan de Hanepoel', over de geschiedenis van de familie Van Schie, is ook in het museum te koop. De prijs is € 29,50.

Het machinegebouw van de schulpstuw in de Oude Wetering.

Nog een keer de schulpstuw

In de Alkmadders van december 2014 is de geschiedenis van de schulpstuw in de Oude Wetering uit de doeken gedaan. Via vrijwilliger Thea van Loon ben ik in contact gekomen met de 'uitvinder' van de schulpstuw. Het bleek dat Jacob Cornelis Buijze in Papendrecht is geboren, dezelfde hts in Dordrecht heeft bezocht als ik, en het prototype van de schulpstuw heeft uitgetest bij de uitmonding van het Kanaal van Steenhoek in mijn geboorteplaats Hardinxveld. De stalen kasten van de bovenbouw heeft hij laten aanpassen op een reparatiewerk, ook in Hardinxveld. Het is duidelijk dat ik met deze man in contact moest treden. In april heb ik J.C. Buijze bezocht in Bentveld, waar ik twee uur college kreeg en films te zien kreeg over schulpstuwen in Hardinxveld, Aalsmeer en in het Gein. Aan het eind gaf hij me documentatie uit de jaren zestig mee. In mei 2016 heeft de 92-jarige Jaap Buijze met zijn vrouw een tegenbezoek gebracht aan Oude Wetering.

Alfred Bakker

Jaap Buijze en Alfred Bakker in de tuin van Kerkstraat 7 in Oude Wetering.

Uitnodiging donateursavond 7 oktober 2016

Ook dit jaar organiseren wij weer een avond speciaal voor onze donateurs. Aan u is het immers te danken dat wij in Oude Wetering ons fraaie museum kunnen exploiteren en hier allerlei boeiende en interessante activiteiten kunnen ontwikkelen. Zoals u elders in dit blad kunt lezen, is sinds kort de nieuwe tentoonstelling over de ruilverkaveling van start gegaan. Velen van u zullen zich nog weten te herinneren dat er vóór de ruilverkaveling in de tuindersgezinnen door iedereen ingesprongen moest worden bij allerlei werkzaamheden en met name bij de oogst. Schoolkinderen konden in aanmerking komen voor het zogenaamde 'aardbeienvrij'. Maar kun je dit nu kinderarbeid noemen? En werden er in andere bedrijven hier in de regio ook kinderen ingezet bij het werk?

Kinderarbeid

Wij hebben aan Cor Smit, historicus uit Leiden, gevraagd om tijdens de donateursavond een lezing te houden over kinderarbeid. En niet alleen over kinderarbeid in het algemeen, maar ook over kinderarbeid in onze eigen regio. Cor Smit (1954) is van huis uit een historicus met een brede belangstelling. Van prehistorie tot hedendaagse geschiedenis. Van de geschiedenis van de elite tot die van de 'gewone mensen'. Van techniek tot politiek en cultuur.

Hij studeerde sociale en economische geschiedenis in Leiden. Vervolgens werkte hij onder meer in het buurtwerk, de volwasseneneducatie, de automatisering en als bestuurs- en beleidsadviseur bij de gemeente Leiden. Tegelijkertijd publiceerde hij regelmatig over lokale geschiedenis. Sinds 2002 werkt hij als freelance historicus. Hij bereidt een proefschrift voor over kinderarbeid.

De hele familie is bij elkaar geroepen voor de oogst van de groenten. Zijn het aardappelen, sperziebonen, of iets anders? Verdere gegevens onbekend.

Wij willen u van harte uitnodigen voor deze avond, die plaatsvindt op **vrijdag 7 oktober a.s.**, aanvang 20.00 uur in ons museum. U heeft dan ook de gelegenheid om de nieuwe tentoonstelling te bekijken.

Zoals gebruikelijk zijn de toegang en de koffie en thee gratis. Voor de overige consumpties vragen wij een kleine bijdrage.

Wij hopen op 7 oktober weer velen van u te kunnen begroeten.

Het bestuur

Een overzicht op de echte ouderwetse Veense tuinderij van Dirk Spruit met de bomenrij van de Ripselaan op de achtergrond. De aardbeienoogst is in volle gang. Een immense oppervlakte platglas oftewel 'ramen' moet tweemaal per week worden geplukt, dus is er veel personeel nodig. Vl.n.r. Koop Koek Pz., zoon Jan Spruit, onbekend, Kees van der Meer Wz., zoon Hein Spruit, Nel van Rijn, Tinus, vader Dirk Spruit, Lenie Elstgeest, Arie Schoo en Maartje Koek Pdr. Jaar 1935.

Ruilverkaveling Alkemade 1957-1963

Deel 2: De uitvoering

Nadat op 24 januari 1956 Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland goedkeuring hadden verleend aan het ruilverkavelingsplan, kon gestart worden met de uitvoeringsfase. Op grond van de Ruilverkavelingswet van 1954 diende er, voor een goede voorbereiding van de uitvoering, een plaatselijke ruilverkavelingscommissie en een streekverbeteringscommissie in het leven te worden geroepen.

Commissies

In 1955 was onder leiding van de burgemeester van de gemeente Alkemade, E.J.M. Kolfshoten, een Centraal Cultuurtechnische Commissie (C.C.C.) opgericht. In deze commissie zaten naast vertegenwoordigers van de gemeente ook vertegenwoordigers van verschillende landelijke, provinciale en regionale diensten.

Ruilverkavelingscommissie

Op 18 april 1956 vindt de installatie plaats van de Plaatselijke Commissie voor de Ruilverkaveling (P.C.):

Voorzitter:

S.C. Bakker (later vicevoorzitter)

Vicevoorzitter:

A.H. Verdel (later voorzitter)

Secretaris: W.C.J. Reijnders

Lid: Th.C. Hoogenboom

Lid: H.J. de Jong

Lid: J.A.C. Straathof

Adviserende leden:

Kadaster, Cultuurtechnische dienst Zuid-Holland, Rijkstuinbouwconsulent-schap o.a. Antoon van Velzen

Streekverbeteringscommissie

Op 2 mei 1957 vindt de installatie plaats van de Streekverbeteringscommissie:

Voorzitter:

A.L. Verdel

Secretaris/penningmeester:

Ir. G.W. van der Helm

Lid: Mevr. A.A. Rodewijk-Spruit

Lid: Mevr. De Jong-van der Meer

Lid: L.Th. Castelijm

Lid: C.J. Hoogenboom

Lid: Ign. Hoogenboom

Lid: J.F. Hoogenboom

Lid: Th. van Klink

De commissies lieten zich bijstaan door een aantal deskundigen, terwijl enkele specialistische onderwerpen werden behandeld door huishoudelijke-, beroepskeuze- en agrarisch-sociale voorlichters. In de loop van de jaren zijn de samenstellingen van de commissies enkele keren gewijzigd.

Streekverbetering

Bij de installatie van de Streekverbeteringscommissie stond bij de overheid voor ogen dat getracht moest worden om door stimulering en begeleiding een zo hoog mogelijk maatschappelijk-economisch rendement te halen. Dit kon, zo was de algemene gedachte, alleen bereikt worden wanneer met bestaande organisaties, instellingen en streekgenoten, op basis van wederzijds vertrouwen, een bepaald programma kon worden ontwikkeld. Het plan was in de commissie gegroeid tijdens de besprekingen van het vooronderzoek en enkele bezoeken die aan andere streekverbeteringsobjecten werden gebracht.

Het informatieblad Nieuwe Geluiden dat maandelijks verscheen.

'Nieuwe Geluiden'

Er was met name onder de agrarische bevolking veel behoefte aan informatie. Er was een grote mate van onzekerheid over hoe en wat er zou gaan gebeuren. Als informatiebron en spreekbuis van de diverse commissies zag het blad 'Nieuwe Geluiden' op 1 februari 1957 het levenslicht. Iedere maand kwam dit blad uit in een oplage van 1000 exemplaren en het werd huis aan huis bezorgd. Verscheidene voorlichters die in het gebied werkten verleenden regelmatig hun medewerking. Het blad kreeg hierdoor een grote variatie, wat de aantrekkelijkheid vergrootte. In 1961 begonnen een paar middenstanders met het blad 'De Meerland'. De uitgaven van 'Nieuwe Geluiden' werd gestopt. De informatie over de ruilverkaveling werd vervolgens via het nieuwe blad bekend gemaakt.

Bedrijfstechnische voorlichting

Doordat veel tuinders een nieuw of vernieuwd bedrijf kregen, en de mogelijkheid hadden nieuwe kassen te gaan bouwen, was de directe voorlichting aan de tuinders over de bedrijfsinrichting heel belangrijk. Het bedrijf moest ook over tien jaar nog economisch rendabel kunnen werken.

Bloemeteelt

Hoewel de bloemeteelt reeds meer dan vijftig jaar in een of andere vorm werd uitgeoefend, stonden veel factoren verdere uitbouw in de weg. De tuinders in Roelofarendsveen wisten in het algemeen

heel duidelijk welke teeltrichting zij zouden willen bedrijven, indien ze maar konden. Toen deze mogelijkheden dan ook kwamen, werd er heel veel voorlichting gevraagd voor de bloemeteelt.

Bedrijfseconomische voorlichting

Door middel van de streekontwikkeling kon gedurende enkele jaren een aanmerkelijke subsidie voor de bedrijfseconomische boekhoudingen worden verstrekt. In het begin werden naast eenvoudige ook uitgebreide boekhoudingen bijgehouden. Dat laatste vergde, zeker in het voorjaar en de zomer, veel moeite en inzicht van de tuinder zelf. Gedurende vijf jaar werden ieder jaar ongeveer vijftig eenvoudige bedrijfseconomische boekhoudingen bijgehouden. Bovendien werden enkele uitgebreide opbrengstenanalyses doorgevoerd.

Agrarisch-sociale voorlichting

Toen besloten werd de ruilverkaveling en de streekverbetering te laten samenvallen met een grote woningsanering, bleek heel duidelijk de behoefte aan inzicht welke problemen zich hierbij zouden kunnen voordoen. Er werd een uitgebreide enquête gehouden onder 54 gezinnen. Met deze gegevens kregen de gemeente en de agrarisch-sociale en de huishoudelijke voorlichtingsinstanties inzicht in de problemen van de sanering en de verplaatsing.

Huishoudelijke voorlichting

Gezien de grote veranderingen in de huishouding en in het gezin had de huis-

Een oude en nieuwe kas naast elkaar.

houdelijke voorlichting een zwaar accent in de streekontwikkeling. Via een onderzoek werden de huidige woningtoestanden opgenomen en de wensen van de bevolking geïnventariseerd. Naast de nieuwe woningen werd ook veel aandacht besteed aan de verbetering van de oudere woningen. Slechts 3 van de 54 onderzochte woningen hadden een douche of bad en 50 % had geen watercloset. Aan het Noord-, Zuid- en Westeinde waren 260 woningen als 'slecht' aangemerkt. Een groot deel daarvan was zelfs onbewoonbaar verklaard.

Uitvoering van de feitelijke werkzaamheden

Na de goedkeuring van G.S. en veel overleg van commissies, tuinders en andere betrokkenen kon gestart worden met de daadwerkelijke uitvoering. Dit klinkt wat makkelijker dan dat het feitelijk was, met name het bepalen van de waarde van de grond en de opstallen, het zogenaamde 'schatten'. Er was hoogland en laagland, er was zuddeland en kleiland en ga zo

maar door. Iedereen had natuurlijk het beste land en wilde niet het slechte land van een ander. Het was een stressvolle periode met het ruilen van locaties, de mogelijkheden voor het bouwen van woningen en kassen, de financiering van de plannen enz. enz.. Veel tuinders en tuindersvrouwen zullen in die periode ongetwijfeld slapeloze nachten hebben gehad.

De Oostpolder

Begin 1957 werd halverwege de Lange weg de eerste paal geslagen voor de aanleg van de Noorderhemweg. De Noorderhemweg is feitelijk een lange brug/weg op palen waar zestig jaar geleden een prijskaartje aanhang van 700 gulden per meter. In de Oostpolder is in de 17^e eeuw veel wild (illegaal) verveend. De poelen en sloten waren over het algemeen dieper dan die in de Westpolder (Flora weg - Geestweg). In de Oostpolder is, ook al door een tekort van aanvulgrond in die periode, met uitzondering met de aanleg van de weg, dan ook niet zo heel veel veranderd.

Burgemeester Kolfshoten, voorzitter van de Centraal Cultuurtechnische Commissie (foto Kath. Documentatiecentrum Nijmegen)

- 1 In 1957 wordt de eerste paal geslagen voor de aanleg van de Noorderhemweg. Op de achtergrond de Oostenrijkse woningen.
- 2 De afgedamde sluis aan de Veenderdijk in Rijpwetering op de scheiding van de Drooggemaakte Veender- en Lijkerpolder en de Veenderpolder, 1955. Nadat de dijken waren afgegraven ten behoeve van de Westpolder, deed de sluis geen dienst meer.
- 3 Een oude kiepkar waarin de grond werd vervoerd staat nu in het museum.

Burgemeester Kolfshoten slaat op 3 maart 1959 de eerste paal voor de woning van de familie Rodewijk aan de Floraweg.

De Westpolder

In de Westpolder vond de meeste grondwinning plaats. In de 17^e eeuw waren veel sloten gegraven (verveend) om de overblijvende stukken grond droger te maken waardoor ze geschikt werden als teeltakker. Tijdens de ruilverkaveling werden diezelfde sloten voor een groot deel weer gedempt om zo meer teeltgrond te creëren. Die demping gebeurde door de grond

die vrij kwam bij de aanleg van de snelweg 4A (later A4) te gebruiken. Dit gebeurde door een cutterzuiger in het cunet (= een trapeziumvormige ontgraving aangevuld met zand) van de A4. De cutterzuiger perse de grond, vermengd met water, door een buizenstelsel naar de te dempen sloten. De bovenste laag, de teeltlaag, werd verkregen door de dijken van de vaarsloot naar de sluis in Rijpwetering af te graven. Deze grond werd vervoerd door middel van een treintje met een tiental kiepkarren er achter.

De Googerpolder

Naast het tuinbouw gebied in de Oost- en Westpolder werd er een tweede tuinbouwgebied ontwikkeld in de Googerpolder. Het eerste deel daarvan was bestemd voor tuinders die grond hadden in de Oost- en Westpolder. Dat waren Cor de Jong, Quirinus Wesselman, de gebroeders Har, Toon en Jan Loos, Theo van der Zwet, Nic. van der Zwet, Piet Bakker, Koos Bakker, Koos en Jan Spruit en Leo van der Zwet. Door deze tuinders te verplaatsen kwam daar grond vrij voor andere tuinders. De eerste ontwikkeling vond plaats in het gebied aan de Googermolenweg. De Baan liep toen nog niet door tot aan de Rembrandt van Rijnsingel. Later ontwikkelde de S.O.T.A. (Stichting Ontwikkeling Tuinbouw Alkemade) dit gebied verder en vestigden zich hier ook tuinders die van buiten de gemeente Alkemade kwamen. De

'buitenlanders' werden wel verplicht hun producten te veilen bij veiling E.M.M..

Kassen en woningbouw

Tuinders van wie zeker was dat zij met hun bedrijf op dezelfde plek bleven zitten, hadden de mogelijkheid om een bouwvergunning aan te vragen voor een kas. Tuinders waarvan dit nog niet zeker was, hadden deze mogelijkheid nog niet.

Al spoedig zouden meerdere kassen en woningen volgen. De bouw van een woning was financieel zeer aantrekkelijk. Bij de overheid kon men een premie aanvragen als gevolg van het 'Besluit en beschikking bevordering eigen woningbezit'. Deze premie bedroeg zo'n f 5.000.-, eventueel verhoogd met f 1.000.- als er een krot werd opgeruimd. De bouwkosten van een woning bedroegen in die tijd ongeveer f 20.000.-. De plaatselijke Boerenleenbank verleende graag een hypotheek omdat het Waarborgfonds sociale woningbouw garant stond voor eventuele tekorten. Geen enkele woningeigenaar heeft echter een beroep hoeven te doen op dit fonds.

In 1963 was de uitvoering van de ruilverkaveling voltooid. In de volgende uitgave van Alkmadders willen wij meer vertellen over de resultaten van de ruilverkaveling en streekverbetering.

Sjaak Bouwmeester

Bij de kermisoptocht in 1948 gaven jonge tuinders, met een corsokar, aan dat zij ook tuinbouw wilde in de Googerpolder.

NIEUW!

De Oud Alkemade Museumkwis

De 42 vrijwilligers van de Stichting Oud Alkemade zijn altijd in de weer om de geschiedenis van de voormalige gemeente te laten voortleven. Het is vijf jaar geleden dat 'dorpsgids' Pieter van Ruiten samen met Marco Loos een prachtige wandeling ontwierp langs hoogtepunten uit de geschiedenis van toen en nu. Meer dan 1.700 mensen hebben sindsdien deelgenomen aan de historische wandelingen door de oude Veen.

Terwijl de historische wandelingen nog steeds door gaan en de tweeduizendste deelnemer nadert, werd er bij Oud Alkemade al driftig nagedacht over een nieuw evenement. Bedoeld om de belangstelling voor het museum van Oud Alkemade aan de Saskia van Uylenburchlaan levendig te houden. En daar hoort dan onmiskenbaar Veense gezelligheid bij. Zo was het vroeger, zo is het nog steeds. Dit keer werd er gedacht aan een heuse kwis met wetenswaardigheden uit de geschiedenis van de voormalige gemeente Alkemade. Het resultaat mag er zijn: ruim tweehonderd vragen zijn er intussen verzameld. Met vanzelfsprekend een flinke schep humor en met anekdotes die nog nergens bekend zijn. Voorzitter Lex van der Zwet en Pieter van Ruiten hebben zich beiden ingespannen om als ware kwismeesters van een uitstapje naar het museum van Oud Alkemade een feest te maken voor het hele gezin, voor uw familiebijeenkomst, het uitstapje van de vriendengroep, de sportclub of vul zelf maar in.

Zo werkt de Museumkwis

De kwis wordt gespeeld aan de 'Oud Alkemade stamtafel' die voor dit doel pontificaal midden in het museum staat opgesteld. Via loting worden er twintig vragen opgehaald uit het totale bestand. Over de geschiedenis van Alkemade van toen en nu. En over de geschiedenis van de verschillende dorpen uit die tijd. Soms zijn de antwoorden zelfs te vinden in het museum. Niet al te moeilijk dus. Maar vooral gezellig. Met mooie verhalen.

Fraaie prijzen

Het is de bedoeling dat de deelnemers aan de kwis twintig vragen beantwoorden. Ieder juist antwoord is goed voor een halve punt. Alles goed is een tien met een griffel (plus een zoen van de juffrouw). Simpler kan het niet. De kwismeester is de jury. Voor de drie beste kwissers zijn er drie prachtige boekwerken te winnen over Alkemade en haar geschiedenis. Na de prijsuitreiking nemen we, als goed Veens gebruik, een drankje met z'n allen en vieren we de overwinning. Mooier kan het niet.

Wanneer

De Oud Alkemade Museumkwis wordt gedurende de wintermaanden (oktober t/m februari) georganiseerd op zaterdag- of zondagmiddag. Aanvang 14.00 uur. Deelnemen kan uitsluitend bij voorinschrijving van een groep van minimaal 12 personen. Op speciaal verzoek kan de kwis op andere dagen of in de avonden georganiseerd worden, maar altijd in het museum van Oud Alkemade.

Kosten

Deelname kost slechts € 5.- per persoon. En dat is inclusief het toegangskaartje voor het museum, een hartelijk welkom van de kwismeester, de ontvangstkoffie, thee of fris (mét tuindersgebak) en uiteraard uw deelname aan de Museumkwis. Voor de consumpties in 'de derde helft' wordt een geringe bijdrage gevraagd.

Reserveren

Vooraf aanmelden voor de Oud Alkemade Museumkwis is noodzakelijk en kan uitsluitend per groep van minimaal 12 personen. U kunt gemakkelijk reserveren via info@stichtingoudalkemade.nl of door te bellen met het secretariaat: 071 - 501 83 26.

RELIKWIEËN UIT HET VERLEDEN

Boenstoepen en boenhokken

We zijn het zo gewend: altijd schoon water uit de kraan. Om te drinken, om mee te koken en te wassen. Dat was vóór 1930 wel anders. In november van dat jaar werd door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland aan de gemeenten Alkemade, Leimuider en Rijsaterwoude toestemming gegeven om een gemeenschappelijk waterleidingbedrijf op te richten. Dat werd de Stichting Drinkwaterleiding 'De Drie Gemeenten'.

Het was indertijd normaal om water te gebruiken uit de sloot of vaart naast het huis of uit de regenput. Regenwater gebruikte men als drinkwater en voor het klaarmaken van maaltijden. Het werd opgevangen in de dakgoot en kwam via buizen in de regenput terecht. Die lag meestal vlak naast of achter het huis. Omdat de put ingegraven was in de grond, bleef het water koel. Soms werd een filter van grind of zand gebruikt om te voorkomen dat er vuil uit de goot in de put kwam. Met een puttemmer (of aker) aan een touw of ketting haalde men het water naar boven. Sommige woningen hadden een pomp boven de gootsteen of de spoelbak.

Slootwater werd gebruikt voor de was en voor het uitspoelen en schoonmaken van alles wat tot het huishouden behoorde. Bij vrijwel alle huizen was er wel een sloot of vaart in de buurt waarvan men het water kon gebruiken. Om er goed bij te kunnen beschikken veel mensen over een boenstoep. Dat was een eenvoudig plankje in de slootkant waarop je kon staan of knielen. Maar soms was het een mooi getimmerde stoep met een richel om achter te knielen, zodat je niet met je knieën in het opspattende water hoefde te zitten.

Aan één of aan beide zijden was een plat gedeelte gemaakt waarop je iets neer kon leggen, of waar je vaatwerk en emmers op kon laten uitdruipen. Op het platte deel werd ook de was geboend met, als dat nodig was, een harde boender en groene zeep. Bij hardnekkig vuil werd soda of scherpzand gebruikt.

Houten stoepen waren wel kwetsbaar zo dicht langs het water. Daarom werden later stoepen van beton of metselwerk gemaakt, compleet met een knierichel en een schrob- of boenplek. Bij boerderijen werd uiteraard meer gewassen en geboend en was er meer ruimte nodig voor het vaatwerk. Denk maar aan de melkbussen en kaasvaten. Daar vinden we dan ook vaak een grotere, overdekte ruimte: het boenhok. Meestal was dat een stenen gebouwtje dat langs een sloot stond, die dan ook de boensloot werd genoemd. Het kon een vrijstaand gebouwtje zijn, maar soms was het aangebouwd aan de boerderij zelf.

Na de komst van het leidingwater en later de wasmachines zijn veel boenstoepen en boenhokken verdwenen. Of ze hebben een andere (sier)functie gekregen. Bij de boenhokken is de boendeur aan de waterkant vaak dichtgemetseld, of ze zijn gesloopt. Agnes Turk heeft van deze overgebleven relikwieën in onze omgeving mooie foto's gemaakt. Samen met die uit het fotoarchief van Oud Alkemade hebben we deze fotoreportage samengesteld. Als u goed kijkt, vindt u ze hier en daar nog terug in het landschap.

José van der Meer

Agnes Turk
(foto's en bijschriften)

Bronnen:

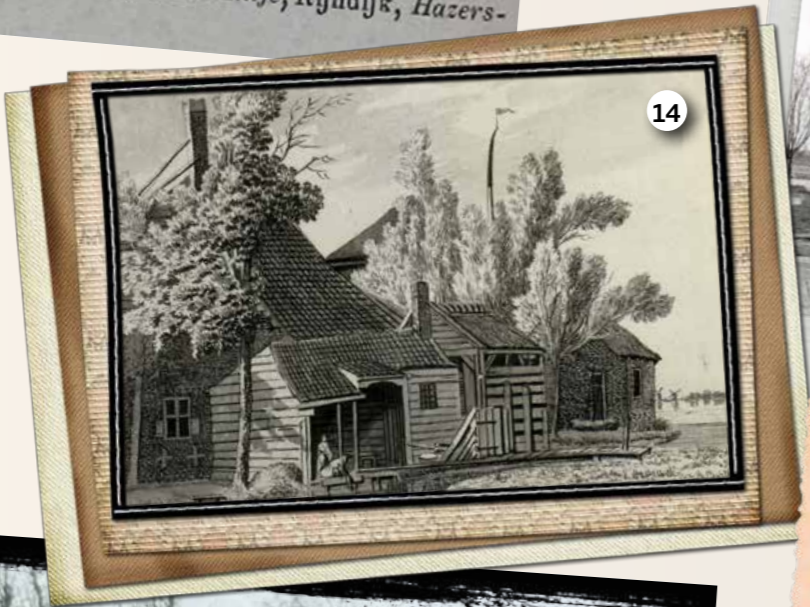
- Geschiedenis van de drinkwatervoorziening, Alkmadders nr. 124, december 2013.
- Boenen, boenstoepen en boenhokken, Tijdinghen nr. 3, september 2015.

- 1 De boerderij van P. Roelofs, Noordveenweg te Nieuwe Wetering met aan de Ringsloot een boenhok.
- 2 Dezelfde boerderij. Het boenhok is inmiddels verdwenen; alleen de stoep is nog aanwezig. De familie Abswoude zijn de huidige bewoners.
- 3 Voor het zomerhuis van de boerderij aan de Leidseweg 2 te Oud Ade is links een boenhok met spoelvijver. Jaar 1958 (Foto Rijksdienst voor het cultureel erfgoed).
- 4/5 Dezelfde boerderij, nu zonder boenhok. De spoelvijver en stoep zijn nog aanwezig. Jaar 1997.
- 6 Het boenhok bij Stichting Oud Alkemade. Zo zag een doorsnee boenhok er van binnen uit.
- 7 Zeep voor de maandagse was.
- 8 Stoep aan de Oude Ade bij Vrijburg, Zwarteweg. Een gewone stoep zoals je die vaak zag in die tijd om het sop uit het gewassen wasgoed te spoelen. In het middengedeelte kon je op je knieën makkelijk bij het water van de sloot komen en links en rechts was er plek voor het wasgoed en de emmers.
- 9 Corrie van der Ploeg aan het spoelen bij de stoep bij de Kippendijk in de Oude Ade.
- 10 Nadat de was gedaan was, werd het sop er uit gespoeld op een stoep of boenhok. Daarna haalde men de was door de wringer en werd het opgehangen of op een bleek te drogen gelegd. Bij de wasmachine Geertrui Vergunst en Johanna Bruines. (Foto van Gert Vergunst)
- 11 Het bleken van de was op een bleekveld. Tijdens het drogen werd de was regelmatig met schoon water gesprenkeld met gebruikmaking van een houten waterschep.
- 12 Boenhok bij de boerderij van de gebroeders De Haas aan de Kagerplassen. Gonda van der Hulst aan het werk. Het was een heel karwei om alles schoon te maken. Twee maal daags werden de melkimmers gereinigd met soda en speciaal fijn zand (Zand Zeep Soda). Als de boer kaas maakte dan werden ook daarvan alle gebruikte spullen grondig gereinigd in het boenhok.

Gevraagd om dadelijk in dienst te treden een
STOEPMEID,
 ook kunnende melken, van den R.-C. Godsdienst, bij
 P. HEEMSKERK aan 't Zwaantje, Rijndijk, Hazers-
 woude.

13

14

16

15

17

18

19

20

- 13 Het viel mij op in de oude advertenties dat de benaming Stoepmeid het meest voor kwam vóór 1910. Daarna werd het meid en dienstmeid en huishoudster. De meid moest vaak ook nog de koeien melken en dat voor een karig loontje. Maar daarvoor kreeg ze wel kost en inwoning. (Leidsche Courant archief 26 mei 1884)
- 14 Een pentekening uit het Gemeentearchief in Leiden. De tekenaar schreef hierbij: "Gezigt aant end van Roele vaartijes veen 1782 H. Tavernier." Op bijna 200 jaar oude tekening is een boerenwoning met stallen met stoephok en hooiberg en dergelijke te zien. Dit geheel moet naar alle waarschijnlijkheid aan het Paddegat hebben gestaan, gezien het wijde water op de achtergrond. (Ontwerptekening uit 1631 van het Waterschap Rijnland. Gemeentearchief te Leiden)
- 15 De 'Moppe Hoeve' in de Rode Polder. Eén van de oudste boerderijen van Alkemade. In 1506 werd op deze plaats al geboerd. Naast de boerderij het zomerhuis met stoephok.
- 16 Mestschuit met boenhok aan de achterkant van boerderij Klaverblad te Oud Ade. (Foto Pastoor Verkley)
- 17 Op de voorgrond mevrouw Heemskerk (schipper, Noordkade 1 in Roelofarensveen) in de stoep, de aangewezen plaats om te spoelen en te wassen in die tijd.
- 18 Voor huishoudelijk gebruik had iedereen een stoep om te spoelen. Voorweg te Nieuwe Wetering.
- 19 Overzichtelijker kan het haast niet, de boerderij Zuidweg 14 te Rijpwetering. Hoofdgebouw met stal en hooiberg, zomerhuis met speelvijver met een doorspoeling tussen Wetering en polder.
- 20 Dit is aan de Pastoor van der Plaatsstraat 79 in Rijpwetering. Het is een boerderij uit de 17e eeuw, een rijksmonument. Het boenhok heeft een speelvijver. Het water staat in verbinding met de Wetering.

H. Bavokerk in Oud Ade krijgt Oud-Alkemadeprijs 2016

Tijdens een feestavond met de aansprekende titel 'De A'meezing top 2000' op maandag 27 juni jl., werd de Oud-Alkemadeprijs 2016 uitgereikt aan alle zestien medewerkers van de H. Bavokerk in Oud Ade. De feestavond maakte deel uit van de H. Bavo in Actie-feestweek, die als doel had om geld in te zamelen voor een noodzakelijke en uitgebreide renovatie van de Sint Bavokerk.

Voorzitter Lex van der Zwet overhandigt de oorkonde behorende bij de Oud-Alkemadeprijs aan Jan van Seggelen, de voorzitter van de beheerscommissie van de H. Bavokerk.

De huidige kerk staat op een plek waar al eerder een kerk stond, die in 1845 werd gebouwd door Theo Molkenboer. Deze kerk bleek na ongeveer twintig jaar al dermate vervallen, dat er een nieuwe moest worden gebouwd. De architect van de nieuwe kerk was Herman Jan van den Brink. Hij ontwierp een eenbeukige kerk in neoromaanse stijl, met boven de ingang een half-ingebouwde toren. De kerk werd met kerstmis 1868 in gebruik genomen en op 9 september 1869 geconsacreerd.

De H. Bavokerk is een van de weinige kerken van Van den Brink die nog bestaan. Zowel het exterieur als het interieur is grotendeels in oorspronkelijke staat bewaard gebleven. De Stichting Oud Alkemade wilde de activiteiten van het actiecomité en de overige medewerkers belonen door hen de Oud-Alkemadeprijs 2016 toe te kennen. Zij zijn er in geslaagd een zeer beeldbepalend pand in de voormalige gemeente Alkemade voor vele jaren te behouden. Door aansprekende acties waren zij in staat voor dit doel voldoende gelden in te zamelen.

Oud Alkemade wilde toch graag zijn waardering uitspreken voor het vele en succesvolle werk van deze medewerkers.

De Oud-Alkemadeprijs wordt jaarlijks toegekend aan de eigenaar of eigenaren van een historisch pand in het gebied van de voormalige gemeente Alkemade, die voor eigen rekening hun pand in de historische staat hebben teruggebracht of gerenoveerd, zodat dit pand in goede staat behouden blijft voor toekomstige generaties. De toekenning van de prijs aan de medewerkers van de H. Bavokerk valt dus niet letterlijk onder deze doelstelling, maar de Stichting

Na een gloedvol betoog van voormalig Oud Adenaar en huidige Veender Pieter van Ruiten, waarin hij onder meer inging op de door hem persoonlijk ervaren saamhorigheid, warmte en vriendelijkheid van Oud Ade, gaf hij het woord aan voorzitter Lex van der Zwet, die de Oud-Alkemadeprijs, bestaande uit een oorkonde, een schildje, een bos bloemen en ditmaal ook een gratis donateurschap voor de duur van anderhalf jaar, aan de medewerkers uitreikte. De prijswinnaars bleken opgetogen over de eer die hun te beurt viel. Na de renovatie van de kerk zullen de oorkonde en het schildje een mooie en opvallende plek krijgen, zo hebben zij toegezegd.

Geert-Jan van Beek

De H. Bavokerk in Oud Ade.

De afvaardiging van der Stichting Oud Alkemade geportretteerd voor de H. Bavokerk.

Kamphuis/jeugdherberg

“De Meerkreuk” 1947-1966

Als je anno 2016 aan het wandelen bent van Oude Wetering naar Roelofarendsveen, en je loopt op het gedeelte van de Plantage waar aan de ene kant het Braassemermeer ligt en aan de andere kant het mooi aangelegde plantsoen, dan realiseren veel wandelaars zich niet dat hier zoveel geschiedenis verborgen ligt.

Tot 1924 stond op dit perceel een prachtige en markante molen: de Meerkreukmolen. Een molen die qua uitstraling en grootte te vergelijken was met de Googermolen aan de Ringvaart. De molen werd vervangen door een dieselmolaar en de toenmalige molenaar, Jan Cozijn, verhuisde met zijn gezin naar een huisje naast het nieuw gebouwde gemaal. Het molenaarschap bracht niet genoeg op om van te leven en daarom hield Jan Cozijn ook vee. Voor dit vee en de opslag van het voer werd er een grote schuur gebouwd. Deze schuur vormt de basis van het latere kamphuis/jeugdherberg op deze plaats. Immers, in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) mochten recreanten op het Braassemermeer niet in hun eigen boten slapen van de Duitse bezetter en werd er in de stal (de schuur) van de familie Cozijn een overnachtingsmogelijkheid gecreëerd. Direct na de Tweede Wereldoorlog werd deze recreatiemogelijkheid verder uitgewerkt, zoals te zien is in een afschrift van een Akte van Verlof A gedateerd december 1945. In deze akte krijgt mevrouw Johanna Maria van Veen, echtgenote van J. Cozijn, toestemming om tot en met 30 april “zwak alcoholischen drank in het klein” te verkopen. Er is toestemming verleend voor de volgende lokaliteit: “het gebouw van hout op beton naast perceel Plantage 26.” De lokaliteit heeft een oppervlakte van 45,6 m².

In maart 1947 neemt Jan Cozijn, de oudste zoon van de hierboven genoemde Jan Cozijn, het bedrijf over en vindt de overgang naar kamphuis plaats. Via de regionale en landelijke bladen wordt er reclame gemaakt voor kamphuis “De Meerkreuk” en met succes. Tot en met 1966 is er volop bedrijvigheid hier aan de Plantage. In de nog aanwezige logboeken is terug te lezen hoeveel plezier en ontspanning de vele gasten van het

kamphuis en vanaf 1951 Jeugdherberg “De Meerkreuk” hadden op deze mooie locatie.

In 1951 werd het, zoals hierboven al vermeld, een jeugdherberg en kwam er aansluiting bij de K.V.C. (Katholieke Vakantiehuisen Centrale). De K.V.C. ijverde er in die jaren voor dat er betaalbare vakantiemogelijkheden gecreëerd werden in Nederland voor de katholieke jeugd en ging de samenwerking aan met Jan en Dinie Cozijn-van Oosten, de jeugdherbergvader en -moeder van “De Meerkreuk”. Afwisselend om de twee weken konden er jongens of meisjes terecht in de jeugdherberg. In de loop van de jaren werd dit omgezet in een gemengde bezetting, er kwamen twee slaapzalen: een voor meisjes en een voor jongens.

Verblijven in een jeugdherberg gaf je ook verplichtingen. Zo werden er elke dag corveelijsten opgesteld en moest men bijvoorbeeld toiletten en wasgelegenheden schoonmaken, de slaapzalen of de recreatiezaal opruimen, tafels dekken, afwassen en opruimen, aardappels pitten enz.

In de zomermaanden was jeugdherberg “De Meerkreuk” ook een locatie waar men kon leren zeilen. Zowel voor beginners als voor gevorderden werden er zeilweken georganiseerd en de cursisten konden, als ze dat wilden, verblijven in de accommodatie van de jeugdherberg. De R.K. Zeilschool “De Meerkreuk” heeft in al die jaren heel wat zeilenthousiastelingen op bezoek gehad.

Deze activiteiten vonden vooral plaats in de maanden juni, juli en augustus; de rest van het jaar werd de accommodatie gebruikt voor andere activiteiten. Vele jaren lang is de recreatiezaal bijvoorbeeld in gebruik geweest als klaslokaal van de eerste klas van de Gerardusschool. Mevrouw Ruhé is hier een groot aantal jaren als lerares aan het werk geweest.

Ook in de geschiedschrijving van WVC (toen nog Weteringse Boys) komt het kamphuis/jeugdherberg terug. Tijdens slechte weersomstandigheden werd de zolder van de jeugdherberg gebruikt als trainingsruimte.

Deze mooie locatie werd in de loop van de jaren ook een plek waar men zich als bewoner van Oude Wetering of Roelofarendsveen kon ontspannen. Door het aanleggen van een terras met uitzicht op het Braassemermeer was er vooral op de zaterdagen en zondagen veel activiteit. Het verkochte ijs van de Sierkan vond volop aftrek. Een ijslolly kostte 10 cent, een chocolade ijsje 15 cent en een beker roomijs 25 cent. Op het vernieuwde terras (1961) kon men zelfs patat krijgen. Een vakantiehuisje op het jeugdherbergterrein was, om dit te bewerkstelligen, omgebouwd tot snackbar.

In juni 1966 echter brandt het woonhuis van de familie Cozijn voor een groot gedeelte af. De jeugdherbergactiviteiten van dat jaar gaan nog gewoon door, maar in het vervolg van de gesprekken rond de nieuwbouw van het woonhuis van de familie wordt de afspraak gemaakt dat het gehele perceel leeg moet worden opgeleverd. In 1968 wordt de jeugdherberg dan ook afgebroken en in de jaren erna wordt er een plantsoen aangelegd, een plantsoen dat nog steeds op deze fraaie plaats aan de Plantage in Oude Wetering ligt.

Jos Cozijn

Klaslokaal met mevrouw Ruhé voor de klas, 1961.

De opening van het terras in 1961 met centraal onder de parasol Jan Cozijn, de jeugdherbergvader; op de achtergrond rechts het snackhuisje.

Een ansichtkaart van het Kamphuis, 1947.

1953, een groep Duitse jongeren voor de KVC-jeugdherberg.

Ras Akerboom met echtgenote en Mart van der Meer, een personeelslid, bij het pand Noordeinde 115. Aan de voorgevel de bekende klomp.

DE TIJD DAT IEDERE KLANT TELDE

Klomp van Rasse naar het museum

“Als ik hier in het dorp vertel wie ik ben, dan volgt vaak al snel de reclameleus van mijn vader: “Effe naar Rasse om klompen te passe.” Iedereen kende de winkel van Ras Akerboom en die leus is blijven hangen. Maar hij verkocht meer dan klompen, veel meer. Door de verkoop en het leegruimen van het pand het afgelopen voorjaar zijn er veel herinneringen boven gekomen.”

Wils Akerboom (69) vertelt over de kruidenierswinkel van zijn vader en - later - broer Piet op Noordeinde 115 (tegenover het Chinese restaurant) in Roelofarendsveen alsof de sluiting kortgeleden plaatsvond. Het tegendeel is waar. De winkel sloot al in 1973 nadat Piet samen met collega-kruideniers Aad Kennis en Leo van der Meer de Dagmarkt aan het Zuideinde was begonnen. De winkel

werd verbouwd tot woonhuis en er bleef genoeg ruimte over om veel verbouwingmateriaal en oude winkelvoorwerpen op te slaan. Tot de verkoop van het pand het afgelopen voorjaar. En met het leeghalen van het pand, kwam ook het verhaal hoe het allemaal was begonnen. Ras Akerboom (1910-1984) begon in 1932 als kruidenier in een pand op de plek waar nu het parkeerterrein van au-

tobedrijf Verhaar is aangelegd. In hetzelfde jaar trouwde hij met Dora Zwartjes. In 1940 kocht hij voor 5.500 gulden het pand op Noordeinde 115 van bakker Piet van Rijn (die op zijn beurt het pand van bakker Vergeer op Noordeinde 175 kocht). En daar, op Noordeinde 115, veranderde de kruidenierswinkel in de loop van de jaren na veel verbouwingen in een heuse zelfbedieningszaak.

Van alles

Wils: “M’n vader was kruidenier, maar eigenlijk verkocht hij van alles. Allereerst klompen in meerdere uitvoeringen, maten en beschilderingen. De klompenhandel was een belangrijk onderdeel van de omzet. Klanten moesten daarvoor wel met de trap naar boven naar het magazijn en daar moesten de klompen worden gepast. Verder was er het voer van P. Sluis voor kippen, duiven en allerlei vogels, verkrijgbaar in losse vorm of verpakt. En dan natuurlijk de levensmiddelen en huishoudelijke artikelen, waarvan de hoeveelheid met het groeien van de welvaart alleen maar toenam. Later werd er ook ruimte gemaakt voor wijnen en advocaat en tabaksartikelen, waarvoor apart vergunning moest worden aange-

De winkel na een verbouwing. Van links naar rechts: Dora Akerboom-Zwartjes, oudste zoon Hein en Ras Akerboom. Hein begon een eigen kruidenierswinkel in Haarlem.

De voordeelen door de KRUIBO vergaard,
Zijn voor Uw gezin gespaard.

2 pond Rijst	13 ct.
Groote Ontbijtkoek	22 „
3 pond Bruine Boonen	25 „
Halfpnds pak Vet	20 „
Half pond Kleingod extra	25 „

Beleefd aanbevelend,
R. AKERBOOM, Roelofarendsveen.

vraagd. En om het helemaal compleet te maken verkocht hij ook nog borden en kop en schotels, terwijl hij ook serviesgoed in grote kisten verhuurde voor grote verjaardagpartijen en andere feesten. Ten slotte werd er vanuit de schuur ook nog petroleum verkocht.”

Naast het uitstallen van al die waren in de winkel, was er ook ruimte nodig voor het opslaan van de voorraden. Dat gebeurde in de kelder, op de zolder en in de schuren achter het huis. “Ik hoor mijn vader nog roepen: “heen en terug vracht.” Dat betekende dat als je ergens iets ging halen, je dan ook meteen iets moest wegbrengen. En andersom. Met de beschikbare ruimte en tijd moest zorgvuldig worden

Wils Akerboom tijdens het vullen van de sigarettenautomaat.

De klomp van Rasse in het museum.

omgesprongen,” aldus Wils, die zelf in de automatisering werkzaam is geweest.

Automaat

Er was natuurlijk altijd werk voor alle leden van het gezin. Wils: “Mijn taak was onder meer het vullen van de sigarettenautomaat die aan de voorgevel hing. Van tevoren moest op de pakjes het wisselgeld met plakband worden bevestigd, omdat de automaat slechts guldens accepteerde en niets teruggaf. Verder hielp ik bij het schrijven van de rekeningen. Het was de tijd dat er in de winkel niet direct werd afgerekend, alles werd genoteerd in een boek. De rekening volgde later wanneer mijn vader, eenmaal per week, de bestellingen bezorgde die hij eerder die dag was wezen opnemen. Erg omslachtig en tijdrovend allemaal, maar zo ging dat bij alle middenstanders. De klant was toen nog echt koning. Ik weet nog dat mijn vader bij pas getrouwde stellen langs ging om te vragen of ze klant wilden worden. Het dorp telde toen heel wat kruideniers, iedere klant telde.”

In 1965 nam broer Piet samen met echtgenote Ria van Leeuwen de zaak over. Bij de laatste grote verbouwing in 1968 kreeg de winkel een grote etalage en de uitstraling van een supermarkt. Maar de tijd stond niet stil, de tijd van de echte grote supermarkten brak aan. Roelofarendsveen maakte kennis met de Dagmarkt, een voor die tijd vooruitstrevend initiatief. De winkel op Noordeinde 115 werd ontmanteld, het werd weer een woonhuis. Veel spullen werden opgeslagen op de zolder, daar was genoeg ruimte. Tot dit voorjaar het pand werd verkocht, nadat Piet een jaar eerder was overleden. Ria

wilde niet alleen in dat grote huis blijven.

Wils: “Ik heb geholpen bij het leeghalen van het huis en zag de winkel van vroeger weer voorbij komen. Veel verdween er in een container, sommige spullen werden binnen de familie verdeeld en een deel ging naar Oud Alkemade. Daar is bij het winkeltje in het museum nu de veelbesproken klomp te zien en ook een glazen bokaal van waaruit de eieren werden verkocht. En ook reclameborden, verpakkingsmateriaal, een maalmachine voor koffiebonen, emailen bordjes en winkelgereedschap zijn naar Oud Alkemade gegaan. Voor mij voelt het alsof er nu echt een periode is afgesloten.”

Fons van Rijn

De glazen bokaal voor de eieren.

De Blauwe molen bij Rijpwetering

Alice de Wit bij de molenaar.
(foto Andries Veloo)

Na het verhaal over de Adermolen bij de Kaag in de Alkidders van maart jl. deze keer een artikel over de Blauwe molen die we vinden ten westen van Rijpwetering. Een beetje verscholen in de polder, achter de hogesnelheidslijn. Vlakbij de molen ligt ook nog een ouderwetse overtoom.

De Blauwe molen staat aan de Achterwetering te Rijpwetering. Het is een forse en sierlijke achtkante molen. Een achtkante molen heeft een vaste achtkantige houten constructie waarop riet wordt aangebracht. Het is een zogenoemde bovenkruier: als de molenaar het kruirad draait, gaat alleen de kap met de wieken rond. Daarnaast is het ook een grondzeiler: de wieken draaien vlak boven de grond.

Alice de Wit, vrijwillig molenaar

Tegenwoordig is Alice de Wit de molenaar op de Blauwe molen. Zij is opgegroeid in de Alexanderpolder te Rotterdam, in een van de naoorlogse nieuwbouwwijken en heeft de tijd meegemaakt dat haar ouderlijk huis nog aan de rand van de open polder stond. Een mooie tijd, want ze speelde graag in de vrije natuur en kwam vaak op de toen nog aanwezige boerderijen in de buurt. Nadat ze met haar gezin een aantal jaren in Nieuwerkerk aan den IJssel hadden gewoond, gingen ze op zoek naar 'iets vrijstaands': een watertoren, een oud gemaal, een leegstaande kerk of iets dergelijks. Het werd uiteindelijk de Dikke Molen in Zwammerdam. Na een periode van op-

knappen, gingen ze er in 1999 wonen. De bedoeling was om de molen maalvaardig te restaureren, uiteindelijk is dat in 2013 ook gebeurd.

Alice de Wit ging de opleiding tot vrijwillig molenaar volgen in Benthuizen, maar ze ging ook vaak naar Karel Vrolijk van de Vrouwgeestmolen. Na haar molenaarsexamen in 2003 werd Alice aangesteld als molenaar op de Doesmolen te Hoogmade. In 2007 ging ze wonen op de Blauwe molen te Rijpwetering en werd daar ook aangesteld als molenaar. Op 16 november 2009 stierf de oudste dochter van Alice en heeft de molen een jaar in de rouwstand gestaan.

Vroeger een wipmolen

Vóór de huidige molen stond er een imposante wipmolen. Bij de wipmolen, ook wel waterwipmolen of wipwatermolen genoemd, draait het hele bovenhuis om een koker, die door de piramidevormige onderbouw in verticale stand wordt gehouden. Helaas zijn er geen afbeeldingen van deze wipmolen die huisvesting bood aan molenaar Piet Kraan, zijn vrouw en tien kinderen. Piet Kraan werd er in 1879 aangesteld als molenaar. Hij werd geboren op

De Blauwe molen in het polderlandschap; rechts naast de overhaal de kerktoren van Rijpwetering.

De opbouw van de nieuwe achtkante molen en de gevelsteen uit 1904.

de Hondsdijkse molen in Koudekerk aan den Rijn.

Nieuwbouw of herbouw

Vanwege de slechte staat van de wipmolen moest deze in 1903 worden afgebroken. Na enige discussie onder de ingelanden van de polder werd in eerste instantie besloten een nieuwe wipmolen te bouwen. De kosten daarvan zouden f 6.500.- bedragen. Over het bouwen van een gemaal werd niet gesproken, hoewel dat toen ook tot de mogelijkheden behoorde. Even later wordt deze beslissing teruggedraaid omdat molenaar P. Vrijburg uit Oud Ade het bestuur aanbiedt een gebruikte achtkante molen te kopen. Met wat kosten voor nieuwe onderdelen, transport en opbouw zou de bouwsom niet meer dan f 8.000.- bedragen. In 1904 kreeg hij de opdracht de molen op te bouwen. Uiteindelijk bleek ook toen al dat begrotingen niet altijd heilig zijn, want de totaalrekening bedroeg ruim f 9.800.-.

Piet Kraan werd in 1912 opgevolgd door zijn zoon Gerrit. Vanwege zijn lengte moest het voeteneind van de bedstee er uit gezaagd worden. Gerrit was naast molenaar ook veehouder en veehandelaar; ze hadden geen kinderen en - dus - ook geen opvolger. Gerrit bemaalde de polder tot zijn dood in 1960; daarna raakte de molen in verval. Na Gerrit is er geen beroepsmolenaar meer op de Blauwe molen geweest.

In 1968 kwam de molen in eigendom van de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap en werd de molen gerestaureerd. De molen is sindsdien in onderhoud en beheer gegeven aan de Rijnlandse Molenstichting. In 1980 is de Achterwetering afgedamd en verviel de functie van de molen. Wel werd er een 'circuitje' gemaakt om de molen toch te kunnen laten malen, maar de terugstroomcapaciteit van de overstort is veel kleiner dan de capaciteit van de molen en sindsdien staat de molen vrijwel altijd 'uit z'n werk'.

De Blauwe polder

De Oud Aase polder werd gesticht op 7 april 1629. De polder werd later bekend als de Blauwe polder, vernoemd naar de kleur van het blauw geschilderde bovenhuis van de wipmolen van destijds. De polder werd geheel ingesloten door boezemwater: aan de noordzijde door de Akkersloot, de Oude Ade en de Vaarsloot of Stingsloot; aan de westzijde door de Zuidzijdervaart;

De Blauwe polder met de omringende polders; fragment van de kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland van J. Kros uit 1855. (Archief Hoogheemraadschap van Rijnland)

aan de oostzijde door de Rijpwetering. De grens aan de zuidoostzijde wordt nu gevormd door de hogesnelheidslijn, die een stuk van de Blauwe polder afscheidde. Aan de overzijde van de omringende boezemwateren liggen aan de noordzijde de Drooggemaakte Akkersloot-, Hertogs- en Blijverspolder en de Vrouwe Vennepolder; aan de westzijde de Roode polder; aan de zuidzijde de Hoogmade- en de Frederikspolder; en aan de oostzijde de Drooggemaakte Veender- en Lijkerpolder. De polder had een oppervlakte van ruim 280 ha. Door de aanleg van de hogesnelheidslijn is er nog ca. 250 ha van overgebleven.

Overhaal

Naast de molen bevindt zich een zogenaamde 'overhaal', ook wel 'overtoom' genoemd. Dat is een installatie waarmee een boot over de kade van het ene in het andere water wordt getrokken, waarbij een verschil in waterpeil wordt overbrugd. De overhaal kan worden gezien als een voorloper van de schutsluis. Een overhaal bestond meestal uit een helling met daarop balken die met vet waren ingesmeerd. Met behulp van een windas, een soort lier boven het hoogste punt van de overhaal, werd de boot uit het water getrokken en over de balken naar een ander water gerold.

Niet alleen molenaar

Naast molenaar is Alice de Wit sinds een aantal jaren ook 'counselor rouw en verlies' en helpt ze mensen om te gaan met rouw, verlies of een andere ingrijpende gebeurtenis. Ze heeft haar vakkennis en vaardigheden uitgebreid met hypnotherapie. Voor haar werk heeft ze de schuur naast de molen verbouwd, een uitgelezen plek voor een praktijk als deze.

José van der Meer

Bronnen:

- J.S. Bakker, De bouw van de nieuwe molen voor de Blauwe polder bij Rijpwetering, Molenwereld 195, 2015.
- Andries Veloo, Alice de Wit van de Blauwe molen bij Rijpwetering, Molenwereld 195, 2015.

Molenaar Gerrit Kraan samen met zijn vrouw Sjaan. (foto Ruud Bax)

De overhaal naast de molen. De polder had ook nog een sluis die toegang gaf tot de polder, maar die werd in 1883 opgeruimd. Op de achtergrond de praktijkruimte van Alice de Wit. (foto Andries Veloo)

Gouden jubileum Veense 'anmekaarprosser'

Het afgelopen jaar was voor Pieter van Ruiten, een gewaardeerd medewerker en dorpsgids bij de Stichting Oud Alkemade, een gedenkwaardig jaar. Hij vierde zijn vijftigjarig jubileum als 'regelateur' en 'anmekaarprosser' bij het Oranjecomité Juliana. Een interview met de jubilaris die nog steeds veel van zijn vrije tijd beschikbaar stelt aan de gemeenschap. Een leven lang regelen, ritselen en organiseren. Hij doet het nog steeds met plezier.

"Regelen zit blijkbaar in m'n genen ingebakken. Bij mijn vader Henk van Ruiten (Purol) was dat al niet anders. Hij was een van de oprichters van DOSR. Bij mij begon het geregeld al op de Ignatius-school, in de klas van juffrouw Van Dijk. Daar 'organiseerde' ik de jaarlijkse verkoop van de missiekalenders. Blijkbaar deed ik het naar wens want gedurende mijn hele carrière op de Ignatius-school heb ik dat mogen volhouden. Later hoorde ik van pater Van Dijk van de St. Petrus' Bandenparochie dat er nergens meer missiekalenders werden verkocht dan in de Veen. Het vervolg van mijn loopbaan? Diezelfde pater Van Dijk was het die mij uitnodigde om een opleiding te gaan volgen in het Juvenaat van zijn orde in Sittard. Dat leek me wel wat: een opleiding timmerman combineren met die van broeder-geestelijke. Het werd een fantastische tijd waar ik nog steeds met plezier aan terug denk. Koud in Sittard gearriveerd, vlogen de regelklusjes me al om de oren. En tot op de dag van vandaag doe ik nog als vrijwilliger de no-

Pieter van Ruiten aan het 'prossen' tijdens een schuurfeest. (foto René Koek)

Autorally's, een van de hobby's van Pieter van Ruiten.

dige vastgoed-taxaties voor de congregatie die mij in de jaren 1957 tot 1960 heeft opgeleid."

Uiteindelijk arriveerde Pieter in de zomervakantie van 1961 weer in de Veen en hield hij zijn opleiding tot geestelijke voor gezien. Vol enthousiasme stortte hij zich op zijn grote hobby: de autosport. Ritten, rally's, racen en rallycross, het zou de komende jaren allemaal deel gaan uitmaken van de invulling van zijn vrije tijd.

"Veenders hebben wat met hun auto. In de jaren zestig van de vorige eeuw werkten de tuinders de hele week in hun bedrijf. Op zondag wilden ze dan graag met het gezin wat rondtoeren in hun auto. Het toenmalige Oranjecomité wilde de activiteiten tijdens de jaarlijkse kermis wat uitbreiden met wat meer evenementen dan alleen het kermisterrein. Daar paste een puzzelrit met auto's, waarbij het hele gezin mee kon doen, prima in. De meeste bestuursleden van het comité hadden op de Ignatius-school in mijn klas gezeten. We kenden elkaar. En dus was het 'Veens-logisch' dat ik de sigaar

was voor het organiseren van een eerste puzzelrit met auto's op kermiszaterdag 25 september 1965."

Grote aanplakbiljetten verkondigden vanaf iedere winkelruut in de Veen dit wereldnieuws. De start en finish was bij Café Wagenaar. Met meer dan honderd auto's werd de puzzelrit direct al een geweldig succes. Pieter daarover: "Ook al is het intussen ruim vijftig jaar geleden, die eerste oranjerit is me altijd bijgebleven. Ten eerste omdat ik de winnaar, met z'n bekertje van 5 cm hoog, nóg zie dansen bovenop het dak van zijn Volkswagen kever. Dat dak kon daar duidelijk niet tegen en zakte prompt in elkaar... En wat me ook altijd is bijgebleven, is dat ik voor de rest van de kermisdag was afgeschreven omdat ik van iedere prijswinnaar een biertje kreeg aangeboden. Maar wat hebben we gelachen..."

Na die eerste Oranjerit voor auto's zouden er nog zeven jaarlijkse rally's en ritten volgen. Meestal rond de kermis, later op Koninginnedag. In 1965 werd het kermisprogramma verder uitgebreid met een fietsronde voor de Veense jeugd, de zogenaamde dikkebandenrace. ➔

EEN MEDEWERKER IN BEELD

ANNELIES VAN WIERINGEN:

"Er is altijd wat te doen bij Oud Alkemade"

"In het voorjaar van 1988 zei m'n ome Wim: "Kun je niet af en toe een briefje voor ons typen." Niet veel later zat ik als secretaris in het bestuur van Oud Alkemade. Nog steeds, al ben ik er wel zeven jaar tussenuit geweest." Aan het woord is Annelies van Wieringen die in al die jaren heel wat brieven/mails namens het bestuur van Oud Alkemade heeft verstuurd. De genoemde ome Wim is Wim Zwartzjes, een van de oprichters van de Stichting Oud Alkemade.

Annelies: "Die eerste jaren bij Oud Alkemade waren erg gezellig, het was een vereniging in opbouw, met Gerard van der Meer als voorzitter. We hadden nog geen eigen gebouw, we vergaderden bij de bestuursleden thuis en hadden als thuisbasis de Jozefschool aan het pastoor Onelplein. Ik herinner me nog goed hoe we met de Alkmadders zijn begonnen. Van een computer was nog geen sprake. Het was nog echt typen, knippen en plakken. Daarna stencilen, de pagina's stapelen en met een nietje vasthechten. En dan moest het blad natuurlijk ook nog worden verspreid." "In 1996 ben ik ermee gestopt,

Annelies van Wieringen: "Vooral de thematentoonstellingen zijn een aanwinst."

ik had het te druk met van alles en nog wat. En ik belandde ook nog in de dorpsraad van Oud Ade. Maar het contact met Oud Alkemade is nooit helemaal verbroken, ik ben al die tijd de Alkmadders blijven delen. En toen het wat rustiger werd, en er in 2003 door de toenmalige voorzitter Sjaak Koek weer een beroep op me werd gedaan, heb ik ja gezegd. En daar heb ik geen spijt van gehad. Het is een gezellige club en er is altijd wel wat te doen. Met het groeien van de vereniging is ook het werk toegenomen. Er zijn veel werkgroepen bijgekomen. Ik heb me nog een korte tijd met het fotoarchief bemoeid. Van alle nieuwe activiteiten vind ik vooral de thematentoonstellingen een aanwinst."

Langeweg

Annelies: "Ik ben in 1958 aan de Langeweg in Roelofarendsveen geboren en heb twee broers en twee zussen boven me. Mijn vader, geboren aan het Noordeinde in de Veen, overleed op jonge leeftijd. Mijn moeder was een zus van Wim Zwartzjes. Hij was altijd met Oud Alkemade bezig. Zijn portret hangt niet voor niets bij Oud Alkemade in de bestuurskamer."

"Ik werk inmiddels al weer vijf jaar met veel plezier bij een garagebedrijf in Voorhout en woon met partner Jos Vrijburg en dochter Liza aan de Zwarteweg in Oud Ade. Het voormalige aannemersbedrijf in Oud Ade waarin we samen achttien jaar hebben gewoond, is eind 2015 gesloopt. Het was het ouderlijk huis van Jos en van mijn schoonvader Bram Vrijburg, hij was molenbouwer/aannemer." Annelies: "Eindelijk, na jaren onderhandelen, is eind juli de eerste paal de grond ingegaan voor de bouw van een nieuwe woning. Het was inmiddels hard nodig omdat het huis steeds slechter werd. Het oudste gedeelte stond er al rond 1622. We kijken dan ook erg uit naar ons nieuwe huis."

Fons van Rijn

Oranje schuurfeest is uniek

Ieder jaar maakt het Oranjecomité dankbaar gebruik van Pieters medewerking als 'anmekaarprosser'. Een origineel Veens woord, bedacht door de toenmalige voorzitter van het Oranjecomité Joop Bakker. Pieter van Ruiten vertelt: "Het jaarlijkse schuurfeest voor de senioren is een fantastisch evenement. Ik heb het nagezocht. Nergens in ons land wordt zo iets prachtig georganiseerd voor de oude-

ren binnen de gemeenschap. Het is heerlijk om méér dan vierhonderd mensen uit Kaag en Braassem die middag een geweldig feest voor te kunnen schotelen. Met topartiesten uit hun tijd. En liedjes die hun allemaal bekend voorkomen. Meezingen of meedeinen, het kan allemaal die middag. Een drankje, een hapje en tenslotte voor iedereen een plantje om mee naar huis te nemen. Geweldig! Wat een saamhorigheid, wat een warmte voor iedereen. Uiteraard een groot com-

pliment voor de tientallen vrijwilligers van het Oranjecomité en de familie Olijerhoek."

"Nu ik intussen zelf tot de senioren ben gaan behoren, vind ik het nog steeds een uitzonderlijke eer om dit feest 'anmekaar te magge prossen'. Wat niet wegneemt dat het Oranjecomité - terecht - om zich heen kijkt voor een opvolger voor de klus. Want ook ik heb niet het eeuwige leven."

José van der Meer

De afgelopen maanden ontvingen wij de volgende voorwerpen:

Emaillen pan met vakverdeling	R. van Ruiten
Diverse foto's	Fam. Bakker
Div. schoolboekjes leerkrachten, div. schoolboekjes leerlingen	G. Bus
Krik, set boren, twee paar schoenen	J. Olijerhoek
Houweelbijl, schakelaars	L. Schouten
Pentekening, div. aktes trouwboekjes, foto pater Van Lieshout	A. van Haastrecht
Diverse strijkbouten	Mevr. Van Haselen
Diverse foto's	J. van Klink-Koek
Boek 'Lief & Leed rond de Hanepoel'	C. van Schie
Slee	L. Smit
Div. foto's, krantenknipsels, tegel, manchetknopen van de Rijkspolitie	N. v. Veen-Cornelisse
Kolenbak, div. strijkbouten, kerstboomhouder	C. Pouw
Telefoon, 13 ingebonden Katholieke Illustraties	Mollers
Diverse medailles	S. Hoogenboom
Boek verbouwing Petruskerk	C. de Jong
Koffiebus, dienblad, suikerschepje, Verkadeblikje	J. Turk
Diverse boeken	Y. van der Heden
Schilderij boerderij M. van Ruiten, koffiemolen, kaassnijmachine, div. blikken, geëmailleerde plaatjes, eierenvaas, div. winkelschepjes, reclamematerialen	Fam. Akerboom
Twee fotocamera's, filmcamera, kruisbeeld	T. Dobbe
Spijkertrekker, krijtsput, diverse sigarenblikjes	I. Mooijekind
Verzetskruis C. de Jong	T. v.d. Geest-Wesselman
Aandenken aan Kevelaer met beschrijving, sigarenkoker	C. Spruit
2 Fotocamera's, verrekijker, beschermzakje fotorolletjes	Mevr. Van der Hoorn
Eerste steen pand Zuidhoek 2, muurankers, plavuizen	N. van Wieringen
Booromslag, fretboor met rasp	P. Zoet
Wijzer en gedeelte veilingklok, registratiekaarten, loonadministratie	P. Loos
Boodschappenboekje winkel Leo van der Meer	M. Volwater
Speldje Boerenleenbank en int. avondvierdaagse	Th. van der Meer
Reclameborden Ned. Indië, Hollandse ijzeren spoorweg maatschappij	Robert Kaufman
Fotocamera, flitser, Landsteiner penning, H. Hartbeeld op console, geborduurd leesplankje en div. lapjes, schoolfoto's, zaagzettang, div. pauselijk onderscheidingen en erediploma Alida Krijger-van Klink	Trudy Krijger
Poppenkinderwagentje en -stoeltje	Mevr. Bouwmeester
Warmwaterkruik ovaal	C. Pouw
Vleesroller, perforator, pintmaat koper, centenbakje, asbak, griesmeelblik met centen	Schakelkerk
Schaaf, doosje vliegenvangers	Fam. Van Schie
Schilderij zwembad	P. Loos
Steekkarretje	J. van der Zwet

Alle gevers hartelijk bedankt!

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur, dinsdag van 13.30-16.00 uur en op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.

Wilt u ook voorwerpen aanbieden?

Neem dan contact op met de volgende medewerkers:

■ voor foto's, dia's, films

Leo Stiens, tel 071-3313343 of 06-27842264;
e-mail: hulst50@hetnet.nl

■ voor ander materiaal:

Sjaak Koek, tel 071-3312066 of 06-57338844;
e-mail: sjaakoek@hotmail.com